

Класична університетська “land-grant” модель екстеншн сервісу – державна служба екстеншн, була створена у США. Федеральний закон – Закон Смітта про створення служби екстеншн, прийнятий у в 1914 році, започаткував її діяльність на базі державних університетів штатів (Ленд Грант Коледжів). Її називають “кооперативною службою екстеншн”, тому що вона функціонує на основі партнерства університетів з коледжами, школами, дослідними станціями та офісами служби у округах штатів¹.

Поняття системи Екстеншн в США трактується як «поширення знань та інших ресурсів до людей, які знаходяться поза межами студентського містечка».

Дорадчі служби в США функціонують на базі Університетів, вони фінансуються з різних джерел: 25% - департамент сільського господарства США, 40% - уряд штату, 35% - уряд округу.

Служба екстеншн США має майже столітню історію безупинного розвитку й удосконалення. Центральний апарат служби екстеншн входить до складу Департаменту сільського господарства США (USDA)² і працює через університети. Головна функція центрального апарату служби екстеншн полягає в координації роботи всіх партнерів у різних штатах країни.

Комплексні групи експертів на федеральному рівні розробляють стратегічні плани з пріоритетних програм діяльності, які охоплюють сільськогосподарське виробництво та навколишнє середовище, соціальні, молодіжні програми та ін.

Департамент сільського господарства укладає контракт з університетом штату, згідно з яким університету виділяються відповідні фонди для забезпечення функціонування служби екстеншн. Університети визначають проректорів з екстеншн, мають відділення з навчальної й наукової діяльності та розгалужену мережу офісів³ з впровадження екстеншн програм в штаті, які розробляються цією службою.

Викладачі університетів, відповідно до їхніх індивідуальних контрактів з університетом, можуть займатися одним, двома або всіма трьома видами діяльності: навчальною, науковою та консультаційною (*extension*) діяльністю.

Фінансується служба екстеншн США як з федерального бюджету, так і з бюджетів штатів, округів, має гранти, спонсорську допомогу та здійснює комерційну діяльність.

Нині відбуваються зміни у фінансуванні служби екстеншн. Державне фінансування скорочується, все більша увага приділяється недержавним джерелам фінансування (грантам, комерційним структурам тощо).

У цілому, модель дорадчої служби “land-grant” університетів побудована на тісній взаємодії з різними науково-дослідними організаціями і державними структурами влади і управління.

Таблиця 1.

**Переваги та недоліки служб,
організованих на базі регіональних багатопрофільних або галузевих
університетів**

Переваги	Недоліки
• Можливість використання	Явних недоліків модель не має. Однак слід зазначити, що у всіх країнах, де вона використовується, фінансування служб

¹ Основні моделі агроконсалтингової діяльності.

<http://agroua.net/advisory/standardmethod/index.php?docid=22>.

² Cooperative Extension System Offices. <http://www.csrees.usda.gov/Extension/>.

³ Cooperative Extension System Offices Text Version

потужної матеріально-технічної (навчальні помешкання, дослідні і наукові лабораторії) і учбово-методичної бази навчальних закладів; • Досвід і висока кваліфікація професорсько-викладацького і наукового персоналу факультетів, кафедр і лабораторій різного профілю • Широкі зв'язки навчальних закладів із науковими, адміністративними, комерційними й іншими організаціями, а також із сільськогосподарськими підприємствами • Авторитет аграрних вузів і тісні зв'язки з підготовленими ними фахівцями-випускниками; • Довіра товаровиробників до консультантів, викладачів і фахівців служб, прямо не зв'язаних з адміністративним апаратом, значно вище, ніж до чиновників.	здійснюється, в основному, за рахунок бюджетних (федеральних і регіональних джерел). А також така служба може бути залежною від адміністрації університету при вирішенні фінансових питань якщо вона не має власного розрахункового рахунку і достатньої незалежності).

До загальних рис системи Екстеншн відносять наступні:

- це законодавчо створена організація Уряду;
- організація, яка надає послуги будь-якій людині, виявляючи однакове відношення до всіх;
- кооперативний орган, в управлінні якого приймають участь і урядові структури на рівні держави, штату та окремої місцевості;
- освітній заклад, який значно відрізняється за своєю місією від звичайного освітнього закладу такими рисами: не має сталої програми чи курсу навчання; не надає ступенів і дипломів; працює поза межами студентських містечок і використовує фермерські господарства, власні будинки та адміністративні приміщення; використовує викладачів з широким предметним спектром знань;
- має велику і неоднорідну аудиторію слухачів; пропонує предмет вивчення, який є більш практичним, і який можна негайно використати для вирішення проблеми;
- для застосування вивченого потребує зміни в поведінці, як в ментальному, так і фізичному плані.
- участь клієнтів є тільки добровільною;
- поле діяльності є досить широким і, в основному, базується на таких сферах, як сільське господарство, домашня економіка та пов'язані з цим області;
- люди, з якими вона працює, є в найвищій мірі важливими; програми базуються на основі потреб, бажань, висловлених окремими людьми та громадами;
- в основі інформації, що надається, лежать наукові дослідження;
- присвячена роботі з сім'єю;

Екстеншн є рівноправним партнером університетів “*land-grant*” поруч з дослідженнями та навчанням; залежить від роботи лідерів-волонтерів (добровольців), які допомагають планувати, виконувати та оцінювати освітні програми; є по природі освітнім, при якому навчання проводиться без дотримання формальностей, і при якому використовується широкий вибір методів навчання; програми гнучкі в критичних ситуаціях.

Система дорадництва в США унікальна, оскільки залучає багато рівнів, які взаємодіють, і в той же час залишаються автономними. Схематично вона має таку структуру (рис. 1).

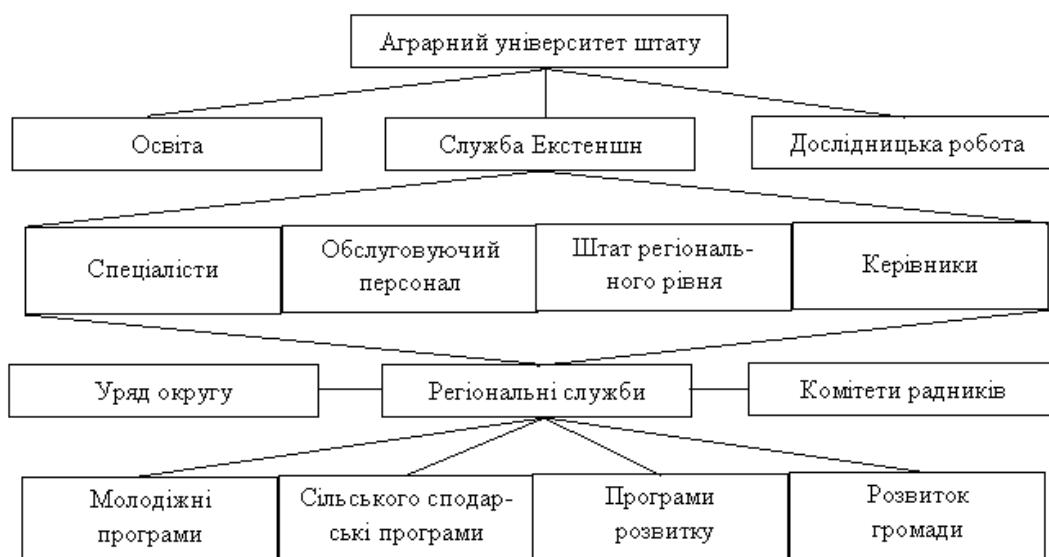

Рис. 1. Загальна схема системи дорадництва у США

На федеральному (державному) рівні, який стосується департаменту сільського господарства, функції системи дорадництва наступні:

збирання статистичних даних та звітів;

організація програм, які є необхідними для вирішення завдань, пов'язаних з якістю навколишнього середовища в масштабах країни;

збір інформації від університетів та координація її розповсюдження;

координація пропозицій та фінансування пілотних програм, які впроваджуються для розв'язання специфічних цілей стосовно якості навколишнього середовища;

координація та управління проектами міжнародних дорадчих служб;

збір інформації з національного законодавства стосовно сільського господарства та політики в ньому, а також розповсюдження цієї інформації;

скоординований розвиток джерел освіти для фермерів, який надходить від національного сільськогосподарського дослідницького центру за стандартами якості сортів сільгосппродукції, її зберіганням та переробкою, маркетингом;

надання частки фінансування від федеральної влади сільськогосподарським університетам штатів для функціонування дорадчих служб, базуючись на кількості населення та випуску фермерської продукції.

звіт департаменту сільського господарства та конгресу.

На рівні штату (відповідає обласному рівню в Україні) програмами дорадництва керують сільськогосподарські Університети. Вони виконують такі функції:

розробка плану роботи та напрямів роботи дорадчої служби у своєму штаті.

отримання та управління фондами, що призначені для дорадчої служби в університеті штату.

поповнення штату найманням на роботу, керівництво, оцінка, підготовка штату працівників. Співробітники обов'язково повинні мати університетську освіту і, як правило, бути магістрами;

координація випуску освітніх матеріалів, які ґрунтуються на результатах наукових досліджень. Ці матеріали необхідні для стажування штату дорадників та фермерів на рівні округу;

координація програм на рівні штату, які спрямовані на поліпшення та підтримку якості навколишнього середовища та з питань сім'ї;

забезпечення та координування засобів масової інформації для розповсюдження інформації по усьому штату: телебачення, відео, видання, радіо та комп'ютерний тип розповсюдження інформації;

координація освіти та виконання передбачених програм: питання сільського господарства, сім'ї, молоді, розвитку громади, поліпшення якості навколишнього середовища;

звіт керівництву університету та Уряду штату.

На рівні округу (відповідає районному рівню) реалізація системи дорадництва здійснюється дорадником. Місцевими програмами розповсюдження освітньо-консультаційної інформації є:

план дорадника служби, розробка і оцінка програм для фермерів, сімей, сільських громад, сільськогосподарських підприємств: робота з комітетами добровольців для того, щоб визначити пріоритети при складанні програми роботи на рік; робота з дорадчими комітетами з метою допомоги при підготовці програм та здійсненні оцінки результатів; відвідування фермерів та селянських сімей, щоб допомагати в плані освіти безпосередньо на фермі та вдома; організація навчальних груп для фермерів та проведення навчання; організація та проведення дослідів та демонстрацій на фермі, так звані «Дні поля»;

робота з службовцями адміністрації округу для отримання фондів для місцевого відділення дорадчої служби: надання приміщення під офіс та обладнання; секретарські послуги; кошти на відрядження для дорадників; виділення спеціальних коштів для цільових програм з проблем сім'ї, навколишнього середовища та спеціальних питань сільського господарства;

проведення навчання з допомогою засобів масової інформації з використанням місцевого радіо, телебачення та газет;

проведення навчання з допомогою електронних технологій: відеофільми, електронна пошта та Інтернет;

щомісячні звіти місцевому Уряду та Університету про виконання запланованої роботи.